

τούτου, καὶ ἄμα ὡς ἀρχίζῃ τις νὰ σὲ γνωρίζῃ, ἄλλος τοῦτον ν' ἀκολούθῃ καὶ, τίς οἶδε, τοῦτον ἕτερος καὶ τοῦτον ἄλλος νὰ διαδέχεται!..

Λαβὼν τὴν ἄλλην ἐπιστολὴν, ἀμέσως ἐσκίρτησα ἐκ χαρᾶς ἀναγνωρίσας ἐκ τῆς ἐπανωγραφῆς τὸν χαρακτῆρα τοῦ θεοῦ μου. Ἐν ῥοπῇ κατέφαγον διὰ τῶν ὀφθαλμῶν — εἶναι συγχώρητὴ ἡ ἐκφράσις αὕτη, ὦ Ἐξαρχόπουλε Ἀρκαδίας; — τὰς παρὰ μίαν τεσσαράκοντα γραμμὰς τῆς συγγενικῆς ταύτης ἐπιστολῆς. Ἄλλο περιέργον, ἀνεφώνησά φαινέται ὅτι ἡ σήμερον εἶναι ἡμέρα περιέργων φαινομένων. Ξανθὴ τις, ἴσως ὥραία, μοι διακηρύττει φλογερότατον ἔρωτα, ὅτι ἐκ τῆς πολλῆς πρὸς με ἀγάπης ἴσως παράφρων θὰ καταντήσῃ, καὶ ἰδοὺ καὶ ὁ θεός μου σήμερον μακρόθεν ἔρχεται νὰ μοι κλείσῃ τὸν νεανικὸν βίον, τὴν χεῖρα προσφέρων μοι ἀξιεράστου, κατ' αὐτόν, κόρης τῶν Ἡγεμονιῶν μὲ πέντε χιλιάδας πεντακόσια ἐπτὰ καίσαρδοβασιλικά φλωρία. Ἄπαγε καλέ μου θεε, τῆς βλαφημίας! νὰ μὴ τὸ ἀκούσῃ ἡ βαρωνίς μου! Μακρὰν, θεε, τῶν μερῶν τούτων ἀπομάκρυνε τὴν ἀξιεράστον, τὴν ὁποίαν ἀνεψιὰν θέλεις νὰ κάμῃς; εἶναι φόβος πολλὸς, μὴ σὺ διπλοῦς ἀναχωρήσῃς βραδύτερον μένων, ἢ δὲ ἀξιεράστος τῶν Ἡγεμονιῶν κόρη — τὰς γνωρίζω ἐγὼ, εἶναι ὅλαι χαμηλοῦ ἀναστήματος καὶ... — δώσῃ, μένουσα ὀλίγας ἡμέρας ἐνταῦθα, τὴν καρδίαν της τὴν τρυφεράν εἰς ἐπιχαρίεντα τινα λοχαγὸν τῶν Οὐσσάρων. Αναχώρησον, θεε, τὸ ταχύτερον ἐντεῦθεν, ἐκ τοῦ γόητος τούτου τόπου, τοῦ μὴ θέλοντος νὰ ἐξετάζῃ μὴδὲ ρυτίδας προσώπου, μὴδὲ τρίχας λευκὰς κεφαλῆς καὶ ἐνίοτε φαλακρὰς, καὶ σοὶ ὑπόσχομαι ἐντὸς ἐβδομάδος ὥραιοτάτην, ὡς αὐγὴν γλυκυτάτην, ὡς ἀμυγδαλέαν ἱανουαρίου δροσερωτάτην ἀνεψιὰν νὰ σοὶ παρουσιάσω μὲ κωδωνίζοντα θυλάκια!.. Ὡραία ἡμέρα! μονομαχίαι, ἐρωτικαὶ ἐπιστολαί, γάμων προτάσεις!.. Ποῦ εἴσθε νέοι τῶν Ἀθηνῶν;

Ὁ Λαμπροκλῆς ἦλθε καὶ μ' εὔρεν εἰς τοὺς ἀπεράντους μονολόγους μου βεθυθισμένον καὶ ἐγγέλασεν οὐχὶ μικρὸν τὰς ἐπιστολάς διεξελθὼν.

— Ἐν καταλλήλῳ εὐκαιρίᾳ ἔρχονται, εἶπεν.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἐπόμενον φυλλάδιον.)

ΠΕΡΙ

ΤΕΛΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΠΑΡ' ΕΛΛΗΣΙ

(Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ).

(Συνέχεια ἀπὸ φυλ. 58)

γ') Ἴωνες.

Ἡ Ἴωνικὴ φυλὴ εἰς ἣν ἀνήκουσι καὶ οἱ ἀττικοί, ὑπέστη τροπὴν μεγίστην κατὰ τὰς γαμικὰς σχέσεις. Οἱ μὲν Δωριεῖς παρέμειναν εἰς τὰ ἀρχαῖα ἥθη, ἡ θέσις, ἣν κατεῖχε παρὰ τούτοις ἡ γυνὴ, δὲν εἶνε βεβαίως θέσις εἰς τὴν φυλὴν ταύτην ἰδιάζουσα, ἐκ τοῦ χρόνου παραχθεῖσα, ἀλλ' εἶναι ἐκείνη, ἥτις ποτὲ παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους ὑπῆρχεν. Ἐν ᾧ δ' αἱ λοιπαὶ φυλαὶ προήγοντο, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο οἱ Δωριεῖς ἔμειναν στάσιμοι, ἀντιπροσωπεύοντες συνάμα τὴν νεναρκωμένην τῶν ἀρχαίων χρόνων κλίμακα τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ παρὰ τοῖς Αἰολεῦσιν ἡ γυνὴ διετήρησε τὰ ἀρχαῖα αὐτῆς δικαιώματα, μετέσχεν ὅμως τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὴν ποίησιν καὶ τὴν τέχνην.

Οἱ δὲ Ἴωνες, οἵτινές ποτε, ὡς ἐνδείκνυται κατὰ τοὺς ὀμηρικοὺς χρόνους, παρεχώρουν εἰς τὴν γυναικα μείζονα ἐλευθερίαν, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐπέιζον ταύτην, τὴν ἀπέκλεισαν τοῦ κοινωνικοῦ βίου καὶ τοῦ ἐξέρχεσθαι δημοσίᾳ, καὶ ἐπέτρεπον εἰς τούτῃν ἔτι τότε μόνον νὰ ἐξέρχεται τῆς οἰκίας, ὅταν κατὰ ἑθιμὸν τι ἀρχαῖον καὶ καθιερωθεῖσαν παράδοσιν, οἷον ἐπὶ τελετῶν τοῦ γάμου καὶ νεκρικῶν πομπῶν καὶ ἄλλων ἐορτῶν θρησκευτικῶν, ἐσυγχωρεῖτο τοῦτο. Πόθεν προήλθεν ἡ τροπὴ αὕτη, καὶ ποῦ ἐγκτεται ὁ ἀληθὴς ταύτης λόγος εἶναι ἔτι ἄδηλον· τοῦλάχιστον δὲν φαίνεται ἀρκῶν ὁ λόγος, ὅτι αὕτη προήλθεν ἐξ ἐπιδράσεως τῶν ἀνατολικῶν ἠθῶν. Δυνάμεθα δὲ ἐν τῇ Ἴωνικῇ φυλῇ δύο περιόδους τελέσεως τοῦ γάμου νὰ διακρίνωμεν, τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ γυνὴ ἡγοράζετο, καὶ τὸν χρόνον, ὅτε ἡ μὲν ἀγοροπωλησίᾳ εἶχεν ὑποχωρήσει ἀντ' αὐτῆς δ' εἰσέχθη ἡ ἐγγύνησις καὶ ἡ θρησκευτικὴ τοῦ γάμου καθιέρωσις. Ἐπὶ τῆς Ἴωνικῆς φυλῆς δυνάμεθα βραδύτερον ἐναργέστατα ν' ἀποδείξωμεν τὴν παναρχαίαν ἐκείνην συνάφειαν τοῦ γάμου καὶ τῆς ἀγροτικῆς λατρείας, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ὑπεχώρησεν αὕτη τοσοῦτον, ὥστε σχεδὸν ἐξέλιπεν.

Κατὰ τοὺς ὀμηρικοὺς χρόνους ὁ γάμος ἐτελεῖτο

δι' ἀγοροπωλησίαις, ὁ νεανίσκος παρελάβανε τὴν νύμφην παρὰ τοῦ πατρὸς τῆς δίδων αὐτῷ δῶρον (ἔδνα). Τὰ ἔδνα ταῦτα ἦσαν ἐνίοτε λίαν μεγάλα, οὕτως ὁ Ἰριδάμας δίδει βούς ἑκατὸν, πρόβατα καὶ αἰγας χιλίας (1). Τὸ τίμημα δὲν ἦτον ἀκόμη συμβολικὸν ὡς παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις τὸ ἀσάριον (as) καὶ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς τὸ δηνάριον (denarius) καὶ οἱ χρυσοὶ (salidi), ἀλλ' εἶναι πραγματικόν, καὶ ἡ συνειδήσις τῆς σημασίας του ἐκφαίνεται καθαρῶς ἐκ τούτου, ὅτι αἱ παρθέναι καλοῦνται ἀλφεισίβοιαι (2) (ἤτοι παρθέναι προσπορίζουσαι τοῖς γονεῦσι θόας). Ἡ αὐστηρότης ὅμως αὕτη ἐμετριάσθη κατὰ πολὺ, καθ' ὅσον ὁ πατήρ (ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ κατὰ τὰς μεταγενεστέρας ἐποχὰς παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τῆς νύμφης) δὲν παρεκράτει αὐτὸς τὰ ἔδνα, ἀλλ' ἐν μέρει ἢ καθ' ὅλου ἔδιδε ταῦτα εἰς τὴν θυγατέρα του προῖκα (3). Αἱ περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ πατήρ ἄνευ τιμήματος δίδει τὴν θυγατέρα του εἶναι ἐξαιρέσεις, ἀλλὰ καὶ πάλιν ὑπάρχοντι ὡς τοιαῦται ἐν μέρει ὑπὸ τὸν ἄνω κανόνα. Ἐάν ὁ Ὀθρυονεύς ἀντὶ τοῦ τιμήματος ὑπόσχεται τὴν ὑπηρεσίαν του (4)· ἐάν ὁ Ἀγαμέμνων ὑπόσχεται ἐκουσίως τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν Ἀχιλλέα, καὶ ἔτι πρὸς ἠθασαυροῦς, (5) ἐν ἐκείνῃ μὲν τῇ περιπτώσει δίδεται ὡς τίμημα ἡ ὑπηρεσία, ἐν ταύτῃ δὲ ἡ θερμῶς ποθομένη βοήθεια, ἣν ἔπρεπε νὰ δώσῃ ὁ Ἀχιλλεύς. Ἐξαιρέσεις ἐπίσης εἶναι τὸ ὅτι ὁ Ἀλκίνοος θέλει νὰ δώσῃ τῷ Ὀδυσσεὶ τὴν Ναυσικαάνην εὐδων (6) διότι τὸ ἔξοχον τοῦ μνηστῆρος εἶναι τόσον μέγα, ὥστε ὁ πατήρ ἐν τούτῳ θεωρεῖ ἑαυτὸν ἀμειβόμενον. Ἐκ τῆς μυθολογίας, ἡ μᾶλλον δύναται τις νὰ εἰπῇ ἐκ τοῦ παγκοσμίου μύθου, ἔχουσι τὴν ἀρχὴν τῶν τὰ παραδείγματα, καθ' ἃ θοῦ, ἔχουσι τὴν ἀρχὴν τῶν τὰ παραδείγματα, καθ' ἃ ὁ ἀνὴρ ἀγωνίζεται περὶ τῆς κόρης, καὶ διὰ τῆς ἀνδρείας του τὴν κερδίζει (7). Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἐνυπάρχει ἡ ἰδέα τοῦ τιμήματος συνισταμένου εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐκτίθει τὴν ζῶν τῆς νύμφης, ὡς ἐπὶ τῆς ἄλλης περιπτώσεως καταβάλλει μέρος τῆς περιουσίας του. Ὁ γενικὸς τύπος τοῦ γάμου τελέσεως κατὰ τοὺς ὁμηρικὸς χρόνους ἦτο ἡ ἀγοροπωλησί· ὁ δὲ τύπος ἄνευ ταύτης δὲν ὑφίσταται συνάμα ὡς γίνεται

παρ' ἄλλοις λαοῖς. Ὁ γάμος ἐτελεῖτο ἐν τῇ τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης οἰκίᾳ. Ἐπικρατοῦσι δ' ἐνταῦθα πάντα τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα ὡς καὶ παρ' Ἀθηναίοις, μόνον τὸ κέντρον τῆς ὅλης λειτουργίας, τὸ θῦμα καὶ αἱ πρὸς τοὺς θεοὺς δεήσεις, δὲν δύνανται ν' ἀποδειχθῶσι. Τὰ κατάλευκα λαμπρὰ τῆς νύμφης ἐνδύματα (ἄκτῃς σιγαλόμενα) (1) ὡς καὶ τῶν κεκλημένων (2) δὲν ἐκφράζουσι μόνον τὸ πανηγυρικὸν τῆς τελετῆς, καὶ δὲν ἔχουσι μόνον λόγον αἰσθητικόν, ἀλλ' ἔχουσιν ἀναμφιβόλως θρησκευτικὴν σημασίαν ἐνώπιον τῶν θεῶν, οὔτινες εἶναι προστάται τῶν γάμων, παρίσταται τις μὲ καθεὰ ἐνδύματα. Ἡ ἐορτὴ ἐορτάζεται διὰ συμποσίου, ἐν ᾧ παρευρίσκοντι φίλοι καὶ συγγενεῖς, παίζοντες μουσικὴν, ἄδοντες καὶ χορεύοντες, ἂν καὶ ἐν Ἀθήναις δὲν φαίνεται, ὅτι ἐχορεύον (3). Ἡ εἰς τὸν οἶκον προπομπὴ τῆς νύμφης γίνεται σχεδὸν ὁν τρόπον καὶ ἐν Ἀθήναις. Τὸ ἐσπέρας ἐν δαδουχίᾳ προπέμπεται ἡ νύμφη ὑπὸ τῶν παρανυμφίων ὑπὸ τὴν ᾠδὴν τοῦ Ἰμεναίου, καὶ τὸν ἦχον τῶν αὐλῶν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ (4). Προκειμένου δὲ περὶ θύματος οὐδόλως δισταζόμεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ ὁμηρικὴ τοῦ γάμου τελετὴ συμφωνεῖ μετὰ τῆς ἀθηναϊκῆς περὶ θύματος ὅμως καθ' ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν οὐδὲν ἔχνος ἀνευρίσκομεν, καὶ κατὰ τοῦτο ὑπάρχει οὐσιώδης διαφορὰ μετὰ τὴν ταύτης καὶ ἐκείνης. Ἰπάρχει ἰδέα, ὅτι τὰ θρησκευτικὰ τοῦ γάμου ἔθιμα δὲν εἶχον ἔτι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀναπτυχθῇ, καὶ ὅτι ταῦτα ἦσαν ἀποτέλεσμα ἀναπτύξεως βραδυτέρας, ἣν εὐρίσκομεν ἐν Ἀθήναις. Ἡμεῖς δὲν συμφωνοῦμεν πρὸς τὴν ἰδέαν ταύτην. Ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ ὑποβληθῇ ὁ γάμος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν θεῶν, καὶ νὰ καθυγιασθῇ διὰ θυσιῶν καὶ εὐχῶν εἶναι ἀρχαιοτάτη, καὶ δὲν ἔλαβεν ἀρχὴν ἐν πρώτοις κατὰ τὴν προκειμένην ἡμῖν ἀνάπτυξιν, ἀλλ' ἀναμφιβόλως ἀνατρέχει καὶ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καθ' οὓς αἱ ἑλληνικαὶ φυλαὶ προσήγγιζον μᾶλλον ἀλλήλας. Ἀποφινόμεθα δ' ἀνευδοιάτως, ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῆς τοῦ γάμου τελέσεως εἶναι κοινὰ εἰς πάσας τὰς ἑλληνικὰς φυλάς, ἐκφαίνονται δ' αὐταὶ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἤδη χρόνους ἐν τῇ ἐγγυήσει καὶ τῇ μετ' αὐτῆς συνδεδεμένῃ ἀγοροπωλησίᾳ, ὡς καὶ ἐν τῇ θρησκευτικῇ τοῦ γάμου τελετῇ καὶ ταῖς μετ' αὐτῆς συνδεδεμέναις

(1) Ἰλ. Π 178. 190—X. 472. Ὁδ. Ζ. 459 Ο. 18—Π. 391—Τ. 529.—Α. 281. 417—Θ. 318. Υ. 335. 343. Φ. 161—(2) Ἰλ. Α. 244.—(3) Ἰλ. Σ. 593. Ὑμ. εἰς Ἀφροδ. 419.—(4) X. 51.—Ν. 382, Ἰδε Nietsch Ὁδ. Α. 277. Β. 52.—(5) Ἰλ. Ν. 366 ἐπίσης Ὁδ. Α. 287.—Ἰλ. Ζ. 494.—(6) Ἰλ. Ι. 447.—(7) Ὁδ. Η. 313.

(1) Πaus. 3. 12. 2. Ἀπολλών. 3. 10. 8. Πίνδ. Ὀλ. Ι. 67 ἐπίσης Ὁδ. Φ. 68.—(2) Ὁδ. Ψ. 134. (3) Ὁδ. Δ. 3.—Α. 415. Ψ. 133.—(4) Ἰλ. Σ. 490. Ἡσιόδ. Ἀσπ. 272.

θυσίαις καὶ εὐχαῖς πολὺ πρὸ τῶν χρόνων, ἀφ' ὧν μᾶς σώζονται αἱ ὁμηρικαὶ εἰδήσεις. Ἡ νομοθεσία τῆς οἰκογενείας, εἰς ἣν πρέπει νὰ περιλάβωμεν τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου καὶ τὴν νεκρικὴν πομπήν, εἶχεν ἀποτελεσθῇ πρὶν ἢ ἔτι χωρισθῶσιν οἱ Ἕλληνες εἰς φυλὰς, ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲν ἐδημιουργήθησαν πλέον οὐσιώδεις νέοι τύποι, οἱ δὲ πανάρχαιοι βαίνουνσι πρὸς τὴν κατάργησιν καὶ διάλυσιν τῶν. Ἡ ἀγοροπωλησία κατηργήθη, ἡ θρησκευτικὴ τοῦ γάμου τελετὴ κατέστη μᾶλλον ἀδιάφορος, καὶ ἡ ὅλη ῥοπὴ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, καὶ τὸ νομικὸν αὐτῆς κύρος συνίσταται εἰς τὴν ἐγγύησιν. Οὐσιώδης δὲ διαφορὰν ὁμηρικῶς καὶ ἄττικῶς γάμου δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν περὶ θυμάτων οὐδεὶς γίνεται λόγος· διότι ἐν τοῖς ὁμηρικαῖς ποιήμασι δὲν ἐδόθη πρὸς τοῦτο ἀφορμὴ νὰ περιγραφῶσιν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὰ τοῦ γάμου ἔθιμα. Καὶ κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους ὁ γάμος ἵσταται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν θεῶν, καὶ κατὰ τούτους ἐπικρατεῖ ἡ ἀρχή, ὅτι οἱ θεοὶ διευθύνουσι τὴν θέλησιν τῶν εἰς γάμον συνερχομένων (1) καὶ κατ' αὐτοὺς αἱ συμβασίαι καὶ αἱ συμμαχίαι κλείονται καὶ οὐκ ἐπὶ θυμάτων καὶ γινομένων ἱερῶν ὄρκων. Πῶς δ' ἦτο δυνατόν ὁ γάμος τελούμενος νὰ στερηθῇ τῆς θείας καθαρίας; Ὅλα τὰ λοιπὰ ἔθιμα συμφωνοῦσι πρὸς τὰ ἄττικά, διὰ τί λοιπὸν μόνον τὰ θύματα νὰ ἐλλείπωσιν; Ὅθεν δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ τέλεσις τοῦ γάμου ἐπὶ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων δὲν εἶχε θρησκευτικόν, ἀλλὰ πολιτικὸν μόνον χαρακτήρα.

Ἡ κατὰ τοὺς ἄττικούς τέλεσις τοῦ γάμου δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῇ οὐσιωδῶς διάφορος ἀπὸ τὴν τῶν λοιπῶν φυλῶν, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον ἀπάσης ἐν γένει τῆς ἰωνικῆς φυλῆς, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ ἀγοροπωλησία κατηργήθη ἡ δὲ θρησκευτικὴ τοῦ γάμου τελετὴ περιγράφεται πληρέστερον παρ' ἄλλοτε. Ἡ δὲ διαφορὰ ἀποβλέπει δευτερεύοντως χαρακτηρῆσαι, ὅπως οὗτοι, προϊόντος τοῦ χρόνου, σχηματίζονται μετὰ τῶν μακρῶν τῶν φυλῶν χωρισμόν. Ὡς ἀρχὴ εὐρυτάτη τῶν τοῦ γάμου ἐθίμων ἀναγνωρίζεται ἡ ἀγροτική, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἥτις πότε εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας κοινὴ καὶ καταρτίζεται μόνον ἐν τῇ Ἀττικῇ μᾶλλον ἢ κατ' ἅπασαν τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, ἢ καὶ ἐκεῖ ἤδη κατὰ πολὺ ἐκλείπει.

Ὁ τοῦ πολιτικοῦ δικαίου χαρακτήρ, ἐφ' οὗ στηρίζεται, ἐξαρουμένου τοῦ *connubium* ἀπο-

τέρων τῶν συζύγων, ἡ νομιμότης τοῦ γάμου, εἶναι ὡς παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑλληνικοῖς λαοῖς καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἀναπτυγμένοις ἔθνεσι τῆς ἀρχαίότητος ὁ ἀρραβών (ἡ ἐγγύησις). Τὴν κόρην ὑπέσχετο εἰς τὸν ἄνδρα ὁ κύριος ταύτης, ἦτοι ὁ πατήρ, πάππος ἢ ἐν ἐλλείψει τούτων ὁ ἀδελφός, εἰ δὲ ἦσαν ἀδελφοὶ πλείονας, πάντες συνάμει. Ἐὰν ἡ ἐγγύησις ἔνεκα ἀμφιβολίας δὲν ἠδύνατο ν' ἀποδεχθῇ, διετηρεῖτο μὲν ὁ γάμος, ἐκτὸς ἐὰν ὁ κύριος τῆς γυναικὸς ἀπῆτει τὴν διάλυσιν, τὰ τέκνα ὅμως οὐδὲν κληρονομικὸν δικαίωμα εἶχον (4).

Ὁ γάμος ἴσχυεν ἐν τῇ Ἀττικῇ ὡς θρησκευτικὴ τελετὴ, ὡς ἰσχυὰ καθοσίωσις τῆς συζύξεως. Ὡς θεοὶ, προστάται τούτου, ὀνομαζόμενοι οἱ Ζεὺς, Ἥρας, Ἥρα τελεῖα, προσέτι Ἀφροδίτη, Πειθῶ, Ἄρτεμις, Οὐρανὸς καὶ Γαῖα, τέλος αἱ νύμφαι (2). Ὅτι δὲ οἱ πλείστοι τούτων παρεσιδούσαν βραδύτερον ἐκτὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας μόλις δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, οὗτοι κατὰ τὰ πλείστα παριστῶσι τὰ καθ' ἕκαστα τῆς τοῦ γάμου τελέσεως στοιχεῖα. Ἀ. χ. αἱ νύμφαι βεβαίως ἀναφέρονται μόνον εἰς τὸ νυμφικὸν λουτρὸν, ἡ Πειθῶ ἀναφέρεται εἰς τὸ συστατικόν, τὸ ὁποῖον μᾶς παριστᾷ ὁ ἀλδοβρανδίνιος γάμος (3). Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ Γαῖα καθιστῶσιν αἰσθητὴν ἀνθρωπίνως τὴν ἔνωσιν τῶν νυμφίων. Οἱ θεοὶ, οἵτινες κατὰ πρῶτον ὑπῆρξαν τοῦ γάμου προστάται, ἦσαν πιθανῶς ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἥρα, οἱ προστάται τῆς οἰκογενείας, ἡ Ἀφροδίτη ὡς θεὰ τοῦ ἔρωτος, κατ' ἐξοχὴν ὅμως οἱ ἀγροτικοὶ θεοί. Οἱ τελευταῖοι ὅμως, ἐπισθοπορούσας τῆς γεωργίας, ἐν γένει ἀφέθησαν, καὶ ἀντεκατεστά-

(1) *Ue Blatner Beitr z Kenn tuiss. des griech. Rechts* σελ. 409. Meier und Schoeman d. attisch. Process σελ. 409.

(2) Πλούτ. *ζητ. ῥώμ.* 2. Σχολ. εἰς Πίνδ. Πύθ. 4. 107. Πρὸλ. πρὸς Τίμ. σελ. 243.

(3) Ἀρχαία τοιχογραφία ἀνευρεθεῖσα τὸ 1606 ἐν Ρώμῃ πλησίον τῆς Santa Maria Maggiore ἐν τοῖς ποτε κήποις τοῦ Μετῆνα κτήματι κατὰ πρῶτον τοῦ πρίγκηπος Aldobrandini, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα σήμερον εὐρίσκεται ἐν τῷ Βατικανῷ. Ἡ παράστασις διαιρεῖται ἐν εἴδει ἀναγλύφου εἰς τρεῖς συμπλέγματα. Ἐν τῷ μέσῳ εὐρίσκεται ὁ νυμφικὸς θάλαμος. ἐν ᾧ ἡ νύμφη ἀνυψομένη καὶ ἡμίγυμνος ἐπικαθήμεν ἐπὶ κλίνης πολυτελεῖς, ἵστανται δὲ παρὰ τῇ κλίνῃ ἡ παρὰ νυμφὸς λαλοῦσα πρὸς τὴν νύμφην ἡδύως, καὶ ἡ νυμφευτρία ἐτοιμαζομένη ν' ἀλείψῃ τὴν νύμφην μετ' ἐλαίου ἱερῶν. Ἀριστερόθεν δὲ ἐν τῇ ἐσωτερικῇ διαμεσίᾳ γυναῖκες, ἐτοιμαζούσαι τὸ ἐπιζόμενον νυμφικὸν λουτρὸν· δεξιόθεν δὲ πρὸ τοῦ θαλάμου ἐπὶ τινος ἱερῶντος ὁ ἀναμένων γαμβρός. Κατὰ τινος μὲν παριστᾷ τὸν γάμον τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος, κατ' ἄλλους δὲ τὸν τοῦ Μηελίου καὶ τῆς Ίουλλας.

(4) *Υμν.* εἰς Διὶ γ-ρ. 135. *Ὁδ. II.* 447.

θησάν ὑπὸ τῶν ἄνω εἰρημένων (4). Σχεδὸν παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τῆς ἀρχαιότητος αἱ ἀγροτικαὶ θεότητες εἶναι ἐκείναι, ἐκ τοῦ κύκλου τῆς λατρείας τῶν ὁποίων ἐλήφθησαν τὰ γαμικὰ ἔθιμα καὶ τὰ σύμβολα τούτων. Ἀληθῶς μὲν οἱ συγγραφῆς δὲν ἀναφέρουσιν τι περὶ τῆς λατρείας τῶν θεῶν τούτων κατὰ τὴν τέλει τοῦ γάμου, παρέμειναν ὅμως ἀρκετὰ ἔχνη ταύτης οὐχὶ μόνον ἐν τῇ γλώσσῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἔθιμοις τοῦ γάμου, τὰ ὁποῖα θὰ ἀναφέρωμεν κατωτέρω χωρὶς νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν ἐνταῦθα πάντα τὰ ἔθιμα καθ' ἑλκαστα, πρὸς ἀποφυγὴν μακρολογίας. Τῆς τελείας ἐγίνετο ἀρχὴ τελομένου θύματος, τοῦ θύματος δηλ. τοῦ καθιερωμένου εἰς τοὺς γαμηλούς θεούς (2). Νύμφη καὶ γαμβρὸς ἐλούοντο ἐν πηγαίᾳ ὕδατι, τὸ ὅποιον ἔφερε παῖς ἢ κοράσιον τῶν πλησιεστάτων συγγενῶν ἐκ τῆς Καλλιῆρρος· ἢ ἐννεακρούνου (3). Οἱ παῖδες παρίσταν ἐνταῦθα τὸ αὐτὸ πρόσωπον ὅπερ κατὰ τὸν ῥωμαϊκὸν γάμον, ἐσήμαινον δηλονότι τὴν ἀγνείαν καὶ εὐλικρίνειαν. Παῖς ἐστεμμένος ἀκάνθας καὶ δρυοβαλάνους ἐβάσταζε λίκνον πλήρες ἄρτου, προσφέρον τὰς λέξεις: ἔφυγον κακὸν, εὖρον ἄμεινον (4). Οἱ ἀρχαῖοι ἀνεῦρον ἐν τῷ ἐθίμῳ τούτῳ ἀπήχημα ἐκ τῶν χρόνων ἐκείνων, καθ' οὓς ἔτρωγον οἱ ἄνθρωποι βαλάνους, μὴ ὄντος εἰσέτι γνωστοῦ τοῦ σίτου. Αἱ λέξεις ἐκεῖναι σημαίνουσι κατ' αὐτοὺς τὴν μετάβασιν ἀπὸ τοῦ νομαδικοῦ εἰς τὸν γεωργικὸν βίον (5). Δὲν ἔχει ὅμως οὕτω. Χρόνος ἀγριότητος, καὶ καθ' ὃν ἔτρωγον βαλάνους οἱ ἄνθρωποι οὐδέποτε ὑπῆρξεν, ἤδη πολὺ πρὸ τῆς γεωργίας

ὑφίστατο ἡ μονογαμία, ὑπῆρχον ἀγροτικοὶ θεοί, οἵτινες προῖσταντο τῆς γενέσεως ἐν τῇ φύσει. Καὶ οἱ νομαδες προσέφερον ἥδη τιμὰς εἰς τοὺς θεοὺς τῆς γονιμότητος, τῶν ποιμνίων καὶ τῆς εὐφορίας τῶν καρπῶν. Ἡ παράδοσις, ὅτι ὁ Κέκροψ πρῶτος εἰσήγαγε τοὺς γάμους, ἐδίδασκε πᾶν γεωργίαν καὶ τὸ θάπτειν τοὺς νεκρούς, οὐδεμίαν ἔχει βάσιν ἱστορικὴν, εἶναι πλάσμα ποιητικῆς φαντασίας· καθ' ὅσον παραδέχεται, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις μετὰ μακρὰν ἀγριότητα ἐπῆλθε, καὶ ἤρξατο τότε, ὅτε ὁ λαὸς πλέον ἐξελέξατο σταθερὰν κατοικίαν. Κατὰ τὰς ἱστορικὰς τῶν χρόνων μας γνώσεις ἡ παράδοσις αὕτη οὐδόπως εἶναι πιστευτὴ. Τὸ δίκαιον, τὸ ἔθιμον, ἡ θρησκεία ἔλαβον ὑπαρξιν μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος, ἔχουσι τὰς ρίζας τῶν ἐν τῇ πρώτῃ οἰκογενεῇ, καὶ ἀνατρέχουσιν εἰς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς οὔτε Ἕλληνες, οὔτε Ῥωμαῖοι ὑπῆρχον. Ὁ ἀμφιθαλὴς παῖς σημαίνει, ὅτι τοῦ γάμου προῖστανται αἱ αὐταὶ θεότητες, αἵτινες προῖστανται καὶ τῆς γενέσεως ἐν τῇ φύσει· τὸ δὲ πλήρες ἄρτων λίκνον παρίσται τὸν χαρακτηρὰ τῶν θεῶν τούτων, ὅτι δηλ. αὐτοὶ διατηροῦσι τὰς οἰκογενεῖας καὶ ὠριμάζουσι τοὺς καρπούς. Αἱ δὲ ἄκνυθαι καὶ αἱ βάλλαναι εἶναι τὰ σύμβολα τῆς εὐφορίας· τὴν αὐτὴν ἐπίσης ἔχει σημασίαν καὶ ἡ ἐξ ἄκνυθῶν δέσμη, ἣν φέρει ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ γάμῳ ὁ *puer patrimus et matrimus*, ἐξελέχθη δὲ ἡ ἄκνυθα, διότι αὕτη τε καὶ ἡ δρὺς ἔχουσιν ἄφθονον καρπὸν. Αἱ δὲ σκοταίναι λέξεις ἔφυγον κακὸν εὖρον ἄμεινον ἀνκφέρονται εἰς τὴν ἀφθονίαν, ἣν οἱ θεοὶ τῆς γεωργίας εὖνοι ὄντες, παρέχουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐφυγον κακὸν ἦτοι τὴν στέρησιν καὶ τὴν ἐνδειαν ἀπέφυγον, εὖρον ἄμεινον ἐπέτυχον ἀφθονίαν καὶ πλησμονήν, οἱ θεοὶ εἶναι εὐμενεῖς πρὸς με. Ὅμοια ἐγίνοντο καὶ ἐν τοῖς Πυκνεφύοις μικρὸν πρὸ τοῦ θέρους, διότι πηρήρχετο ὁ καιρὸς τῆς ἀφορίας, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι κατὰ τὴν συγκομιδὴν ἐν χαρᾷ θὰ ἐκφέρωσι τὴν εἰρεσιώνην (1). Ὁ δὲ παῖς εἶναι ἀμφιθαλὴς, ὡς παρὰ ῥωμαίους *puer patrimus et matrimus* πρὸς ἀποτροπὴν κακῶν οἰωνῶν. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ συμποσίου ἐφέρετο ἡ νύμφη εἰς τὴν τοῦ νυμφίου οἰκίαν (2). Καθημένη ἐφ' ἀμάξης συρομένης ὑπὸ ἡμιόνων ἢ παύρων, ἔχουσα ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν γαμβρὸν, ἀφ' ἑτέρου δὲ φίλον τινα τούτου, πάροχον ἢ παρηνύμ-

(1) *Idem* Mueller d'orier I. σελ. 399.

(2) Πολυδ. 3. 38. — Φώτ. ὑπὸ τὴν λέξιν προτέλεια. — Διόδ. 5. 73. — Ἀχιλ. Τάτ. 2. 12 καὶ κατωτέρω.

(3) Ἀρποκρατ. ὑπὸ τὴν λ. Λουτροφόρος. Ἔθος ἐν τοῖς γαμοῦσι λουτρὸν μεταπέμπεσθαι ἐκ τοῖς κατὰ τὴν τοῦ γάμου ἡμέραν ἐπεμπον δι' ἐπὶ ταῦτα τὸν ἀγγυτάτου γένους παῖδα ἄρρενα καὶ οὗτοι ἐλουτροφόρον . . . τὰ λουτρά ἐκόμιζον ἐκ πᾶς γυν. μὲν ἐννεακρούνου καλουμένης κρήνης, πρότερον δὲ Καλλιῆρρος. — Φωτ. ὑπὸ τὰς λ. λουτροφόρος καὶ λουτρά. Πολ. 3. 43. Ουκ. Ζ. 15. σελ. Εὐρ. φοιν. 349. Ἀριστ. Λυσιστράτ. 878.

(4) Ζηνοβί, παροιμ. 3.98. — Εὐκλ. εἰς δδίσ. 12.357.

(5) Εὐκλ. ἐνθ. ἀνιτ. Οὐχ ἡδὺς ὁ τότε κατὰ τοὺς δεινυρίζοντας βίος καὶ τοὺς βαλανεμφαγοῦντας . . . τρεχὺν γὰρ τὸν βίον ἐκείνον καὶ παροιμία δηλοῖ παρὰ Παιονίαν λέγουσα· ἔφυγον κακὸν εὖρον ἄμεινον, ἣν ἐλεγέ φησιν ἑμψιθαλὴς παῖς Ἀθήνης· ἐστεμμένος ἀκάνθας μετὰ δρητίνων καρπῶν, λίκνον βαλάνων πλήρες ἄρτων, κινισσόμενος τὴν ἐκ τοῦ παλαιοῦ βίου ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβαλὼν.

(1) Πολυδ. Θεω. 22. — (2) ΗΕΛ. Hermann griech. Antiquitat. 3. σελ. 152 σημ. 10. Διότι, ὅτι τὸ γαμικὸν συμποσίον μετὰ τὴν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ μετάβασιν τῆς νύμφης ἐγίνετο· εἶναι πεπαλαιωμένη πλάνη.

φιον κελούμενον (1) ἐκοιμίζετο ὑπὸ τὸν ἥγον τῶν αὐλῶν καὶ ψαλλομένου τοῦ Ὑμεναίου (2). Συνάμα δ' ἔφερε κόσκινον καὶ φρύγετρον (3) ὡς σημείον τῶν οἰκιακῶν τῆς ἐνασχολήσεως. Ἡ γαμικὴ δὲς ἠνάπτετο, ὡς φαίνεται ἐν τῇ πυρᾷ τῆς ἐστίας ἐν τῇ οἰκίᾳ τῶν γονέων τῆς νύμφης (4) καὶ ἐσημεινέον ἴσως τὸ κοινὸν τῆς ἐστίας μεταξὺ τῶν συζύγων. Ἄμα ἐφθάνεν ἡ νεόνυμφος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συζύγου τῆς ἐξβαίνετο καταχύσματα, ἥτοι σῦκα, κάρυα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα (5) σημαίνουν τοῦτο, ὅτι πύχοντο νὰ παρὰσχῶσιν αὐτοῖς οἱ ἀγροτικοὶ θεοὶ γονιμότητα καὶ εὐλογίαν. Ὁμοίως καὶ παρὰ Ῥωμαίοις ὁ σύζυγος ἐν τῷ γάμῳ, καὶ οἱ ἀγορανόμοι (aediles) κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Δήμητρος (cerealialia) ἐξβαίνουν κάρυα. Ἐπειτα ἥγον τὴν νύμφην εἰς τὴν ἐστίαν, ἵνα μυήσῃσι ταύτην εἰς τὴν τοῦ οἴκου κοινωνίαν, καὶ εἰς τὸ καθῆκόν της διὰ νὰ ἦναι φύλαξ τοῦ πυρός. Τότε δ' εἰσέρχετο εἰς τὸν θάλαμον, πρὸ τοῦ ὁποίου ἦτο ἀνηρτημένος ὕπερος (6). Οἱ ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι συναριθμοῦσι τοῦτον μὲ τὸ κόσκινον καὶ φρύγετρον καὶ θεωροῦσιν ταῦτα πάντα σύμβολα τῆς οἰκιακῆς ἐργασίας. Οὕτως ἀναφέρει ὁ Πολυδεύκης « ὕπερον δ' ἐξέδουν πρὸ τοῦ θαλάμου, ὥσπερ καὶ κόσκινον ἢ πᾶς ἔφερε, σημεία, ὡς εἰκὸς, αὐτουργίας. » Ἡμεῖς ὁμῶς δὲν συμφωνοῦμεν μὲ τὴν ἰδέαν ταύτην. Διότι διὰ τί νὰ στηρίζεται πρὸ τοῦ θαλάμου, πρὸς τί τίθεται ἐκεῖ τοιοῦτον οἰκιακὸν ἐργαλεῖον; Ἡμεῖς βλέπομεν μᾶλλον ἐν τούτῳ σύμβολον ἀρχαιοτάτου, ἡ ἔννοια τοῦ ὁποίου οὐδ' εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀρχαίους δὲν ἦτο γνωστὴ, διότι ἡ συνάφεια τοῦ γάμου μετὰ τῶν ἀγροτικῶν τελετῶν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐξέλειπεν. Ὁ ὕπερος ἐν ταῦθα εἶναι φαλλοῦ σύμβολον, καὶ τούτου ἕνεκα

ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου καὶ πρὸ τοῦ θαλάμου ἀναρτᾶται. Οὕτως ἐσυνεθίζον καὶ τὴν Ῥωμαίαν νύμφην νὰ καθίζῃσι κατὰ παλαιὰν ἑσθὴν συνήθειαν ἐπὶ τοῦ ὑπερμεγέθους φαλλοῦ (immanissus fascinus) τοῦ Πριάπου, ἵνα δεχθῇ παρὰ τῶν θεῶν τὴν καθαρτίαν τῆς γονιμότητος, οὕτως εἰθίζετο καὶ ὁ φαλλὸς νὰ σταίνεται ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ τοῖς ἀγροῖς παρ' Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις, καὶ κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ θερισμοῦ καὶ τοῦ τρυγητοῦ νὰ περιάγῃται. Βραδύτερον τὸ σύμβολον ἐκεῖνο δὲν ἦτο πλέον καταληπτὸν, διότι ἐξέλειπεν ἡ γνῶσις τῆς γενέσεως τῶν τοῦ γάμου ἐθίμων, τὸ ἄφησαν ὁμῶς κατ' ἐθίμον νὰ ἰσχύῃ. Ἄλλη ἐξηγήσις, ὅτι δηλ. ὁ ὕπερος ἀνηρτᾶτο πρὸ τοῦ θαλάμου πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ φθόνου, εἶναι ἥττον πιθανή, ἂν καὶ ἐξ ἀναλογίας τῶν Ῥωμαϊκῶν ἡθῶν ἡ δύνατο νὰ ἐπιβεβαιωθῇ. Καὶ τὸ κυδώνιον, τὸ ὁποῖον ἡ νύμφη κατὰ τὰ λεγόμενα μὲν κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος, βεβαίως ὁμῶς κατ' ἐθίμον τῶν ἀρχαίων χρόνων τὸ ὁποῖον καθιέρωσε διὰ νόμου ὁ Σόλων, ἐσυνεθίζεν ἐν τῷ θαλάμῳ νὰ τρώγῃ (1) ἐλήφθη ἐκ τῆς τελετῆς τῶν γενεσιουργῶν θεοτήτων (2). Τὰ μὲν μῆλα ἦσαν καθιερωμένα εἰς τὰς θεότητας, αἵτινες προΐσταντο τοῦ γάμου καὶ τῆς γονιμότητος ἥτοι εἰς τὸν Διόνυσον, τὴν Δήμητραν, τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὴν Ἥραν. Τὸ δὲ κυδώνιον καὶ βοτάνιον ἔχουσι μεγάλην σημασίαν ἐν ταῖς ἀσιατικαῖς φυσικαῖς τελεταῖς ἐκεῖνο μὲν εἶναι σύμβολον τῆς γυναικὸς, τοῦτο δὲ ἕνεκα τῆς πληθῆς τῶν κόκκων του σημαίνει τὸν ἄνδρα. Ἡ νύμφη, τρώγουσα τὸ κυδώνιον, καταλαμβάνεται ὑπὸ τῆς γονιμοποιῶν δυνάμεως τῆς θεότητος, ἀφιεροῦται εἰς τὴν Ἀφροδίτην, ἀναλαμβάνουσα τὸ σύμβολον ταύτης. Εἰς τίνα θεότητα ἐν πρώτοις ἦτον ἀφιερωμένον τὸ κυδώνιον, δυσκόλως δύναται ν' ἀποφασισθῇ, τοῦτο μόνον εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ θεότης αὕτη πρέπει νὰ ἦναι ἀγροτική. Εὐφορία τῶν ἀγρῶν καὶ γονιμότης τῶν γυναικῶν ἐθεωρεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ καθὼς ἡ φύσις καὶ τὸ πνεῦμα. Ἡ τρώγουσα κυδώνια νύμφη ἐπιστρέφει πάλιν εἰς τὴν τὸ βοτάνιον τρώγουσαν Περσεφόνην. Τὰ ἐλευσίνια μυστήρια παρ'

(1) Ἀρποκ. ὑπὸ τὴν λέξιν ταύτην. Ζεῦγος ἡμιονικὸν ἢ βοσκὸν ζεύξαντες τὴν λεγομένην κλινίδα ἢ ἐστὶν ὁμοία διέδρων τὴν τῆς νύμφης μέθοδον ποιοῦνται. Περαιλαχόντες δὲ αὐτὴν ἐκ τῆς πατροφῆς ἐστίας ἐπὶ τὴν ἀμᾶξαν ἀγούσιν εἰς τὰ τοῦ γαμοῦτος ἐσπεράς ἱκανῆς. Κάθηται δὲ τρεῖς ἐπὶ τῆς ἀμᾶξης, μέση μὲν ἡ νύμφη, ἐκατέρωθεν δὲ ὁ νεογόνος καὶ ὁ πάρος. Ἀρποκ. ὑπὸ τὴν λέξιν πάρος.

(2) Σχολ. εἰς Ἀριστοφ. ὄρνιθ. 4735. ἐτυμολ. μέγα ὑπὸ τὰς λέξεις μετῆσι κόρης.

(3) Φωτ. Μυριοβλ. 239 σελ. 321. Μέγ. ἐτυμ. ὑπὸ τ. λ. ἀρματῶν μέλος. Ἀριστοφ. εἰρ. 4332. ὄρν. 4720.

(4) Σχολ. Εὐριπ. Τρ. 315. Νόμιμον γὰρ ἐστὶ τῇ μητρὶ δαδουχεῖν ἐν τοῖς γάμοις τὸν θυγατέραν. Ίων. ἐν Αὐλίδ. 739 — Id. Hermann ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 154 σημ. 20.

(5) Σχολ. Ἀριστοφ. Πλουτ. 763. Φωτὸς ὑπὸ τ. λ. καταχύσματα. Ἀρποκ. Ἡούλ. Σουλῆς ὑπὸ τὴν λέξιν ταύτην.

(6) Πολυδ. I. 4.

(1) Πλουτ. σωζ. παρὰ. σελ. 414. — Ὁ Σόλων ἐκέλευε τὴν νύμφην τῷ νεογόνῳ συγκατακλίνεσθαι, μῆλου κυδωνίου κατατρωγοῦσαν, αἰνιττόμενος ὡς ἔοικεν, ὅτι δεῖ τὴν ἀπὸ στόματος καὶ φωνῆς χάριν εὐαριμύτατον εἶναι πρῶτην καὶ ἡδέϊαν. — Σητ. Ῥώμ. 65. — Σελ. 20.

(2) Πλ. Hermann ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 454 σημ. 28 καὶ τὸς ἐκεῖ ἀναφερομένους συγγραφάς. Laseux ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 70 καὶ 76.

στων παραπλησίως τὴν λειτουργίαν τῆς συλλήψεως καὶ τῆς γεννήσεως ἐν τε τῇ φύσει καὶ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ. Ἐν τῷ τῆς βροτῆος καρπῷ ὑποδέχεται ἡ Περσεφόνη τὸν σπóρον τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῦ ἀγροῦ, δὲν δύναται πλέον νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς τῆς, διότι εἰσῆλθεν εἰς κοινωνίαν γένους μετ' αὐτοῦ. Ἡ συνάφεια τοῦ γάμου πρὸς τὴν λατρείαν τῶν ἀγροτικῶν θεοτήτων ἐκφάνεται καθαρώς ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις.

Ὀλίγα τινα ἐστὶ περὶ παραστάσεως τῶν ἱερέων. Κατὰ πόσον συνήρουν εἰς τὸν γάμον ἱερεῖς, δὲν δύνανται νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία. Τὰ περὶ γάμου σωζόμενα δὲν μὲν ἀναφέρουσι τι περὶ εὐλογίας τῶν ἱερέων. Πᾶσαι αἱ εἰδήσεις συμφωνοῦσιν ὡς πρὸς τοῦτο, ὅτι αἱ ἡρόδωτισμέναι (ἐγγεγυημέναι) καὶ οἱ νεόνυμφοι ἐπεσκέπτοντο τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν, προσέφερον δεήσεις καὶ θύματα, πρεσβυσκομένων καὶ τοῦ ἱερέως ἢ τῆς ἱερέας, καὶ ἐδιδάσκοντο τοὺς περὶ γάμου θεσμοὺς τῆς θεότητος (1). Τοῦτο μόνον δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῶν χωρίων, ὅτι ἀναγκαῖα δὲν ἦτο ἡ παρουσία τῶν ἱερέων, διότι ἕκαστος Ἀθηναῖος ἠδύνατο καὶ μόνος οἶκοι νὰ προσφέρῃ θύμα, ἀλλὰ καὶ αἱ πλείεσται περὶ τούτου σωζόμεναι εἰδήσεις δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀναφερόμεναι εἰς τοὺς νυμφευομένους, ἀλλ' εἰς τοὺς ἤδη νυμφευθέντας.

(1) Πλουτ. συζυγικά παραγγ. σελ. 410 ἐκδ. Hult. «Μετὰ τὸν πάτριον θεσμόν, ὃν ὑμῖν ἡ τῆς Δήμητρος ἱερεὶα συνειργμένοις ἐφήρμοσεν, οἷμαι καὶ τὸν λόγον, δημοῦ συνεφαπτόμενον ὑμῶν καὶ συνυμναιούντα, χρήσιμον ἂν εἴποιτο καὶ τῷ τόμῳ προσωδόν.» Ἐκ τούτου τινες συμπεραίνουσιν, ὅτι ἡ ἱερεὶα συνεκράτει τὰς χεῖρας τῶν νεόνυμφων, ὁ τοῦ λόγου εἰρμός ὅμως δεικνύει, ὅτι ἡ ἱερεὶα ἐνταῦθα μόνον περὶ τῶν τοῦ γάμου θεσμῶν τῆς θεᾶς ἐδιδάσκει· συνειργμένοις δ' ἐνταῦθα σημαίνει οὐδὲν ἄλλ' ἢ παρὰ τὸ εἰς γάμον συνειργμένοις. Ξηνκρ. λέξ. σελ. 77. «Ἡ ἱερεὶα Ἀθήνησι τὴν ἱερὰν αἰγίδα φοροῦσα πρὸς τοὺς νεογάμους εἰσέρχεται.» — ὡς ἱερεῖς φαίνεται, ὅτι προσεκαλούντο ἐκ τῶν πλουσιῶν καὶ σημαινόντων ἵνα φροντίσῃ περὶ τοῦ θύματος τοῦ γάμου. Ποσειδ. Π. Χορεύ. παρ' Ἀθηναίῳ 9. 5. σελ. 377. «Διακονοῦμεν νῦν γάμους τὸ θύμα βούς, ὃ διδοῦς ἐπιφανῆς, ἐπιφανῆς ὁ λαμβάνων· τούτων γυναῖκες, ἱερεῖαι τῇ θεῇ, κορυβάντες, αὐλοὶ, παννύχιδες, ἀναστρόφη, ἱππόδρομος αὗτος ἐστὶ σοι, μαγειρικῆς.» Ἐνταῦθα τὰ ἱερεῖα μὲν εἶναι κατηγορούμενον τοῦ γυναικὸς, ἀλλὰ ἀναφέρεται πρὸς τὴν γυναῖκα ὁ μάγειρος ἀναφέρει τὰ πρόσωπα, τὰ ὅποια ἐπὶ τινος γάμου πλουσίῳ παρίστανται. Πλείονα παρὰ Lasaulx ἐντ. ἀποτ. σελ. 71. 94.

ΣΕΡΓΙΟΣ ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟΣ.

Εἶνε πράγμα περίεργον καὶ ὅμως ἀληθές ὅτι οἱ τύραννοι ὅσῳ διὰ τῆς ἡλικίας πλησιάζουσι πρὸς τὸ τέρμα αὐτῶν, τόσῳ προσπαθοῦσι νὰ παρρατύνωσι τὴν ὑπαρξίν των, καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν ταύτῃ, ἐγκαλοῦμενοι τὰς γελοιωδεστέρas προλήψεις καὶ τερατουργίας, ἐπιχειροῦσι δι' αὐτῶν νὰ παρεμποδίσωσι τῆς ἀμειλικτου Ἀτρόπου τὸ ἄχαρι ἔργον. Ἐπωφελοῦμενοι δὲ τῆς φιλοζώου αὐτῶν διαθέσεως ἀγύρται τινες, σπεύδουσιν εἰς τὰς αὐλὰς των, δεικνύοντες προσπάθειαν ὅπως ἱκανοποιηθῶσι τὴν ἐπιθυμίαν των· ἄλλ' εἰς μάτην, τὴν ψαλίδαν τῆς Μοίρας δὲν ἰσχύουσι τὸ παράπαν νὰ κωλύσωσιν.

Ὁ Σέργιος Διοκλητιανὸς ἐγένετο εἰς τῶν περιφημοτέρων ἐκείνων γοήτων, τῶν συνηθέστερον ὑπὸ τὸ τοῦ ἀλχημιστοῦ ὄνομα διακρινόμενων. Γεννηθεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἔλαβε τὰ πρῶτα τῆς μαθησεως στοιχεῖα ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς Βιέννην, ἐνθα ἐμαθήτευσεν παρὰ τῷ τὰ φυσικομαθηματικὰ ἐκεῖ διδάσκοντι Χριστοδοῦλῳ Ξηρομερίτῃ Ἀκαρνᾶνι, τῷ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντι καὶ ἀφορισθέντι διὰ τὴν κακοδοξίαν αὐτοῦ. Ἐσφαλμένως δὲ ὁ Κ. Παπαδόπουλος Βρετὸς ἐν τῇ Νεοελληνικῇ Φιλολογίᾳ αὐτοῦ συγγράει τὸν Διοκλητιανὸν τοῦτον πρὸς Σέργιον τὸν Μακρῆτον, ἄνδρα καὶ ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἐπὶ ὀρθοδοξίᾳ ἐπίσημον.

Λαβὼν χημικὰς τινὰς γνώσεις παρὰ τῷ Ξηρομερίτῃ ὁ Σέργιος, ἤρξατο ἐπαγγελλόμενος τὸν ἀλχημιστὴν, ἀσχολούμενος, περὶ τὴν εὑρεσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου, τοῦ ὕδατος τῆς ἀθανασίας καὶ τοιούτων ἄλλων μυθευμάτων. Ἰποπεσὼν ὅμως εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς Βιενναίας ἀστυνομίας διὰ τὰς τοιαύτας ἀγυρτείας του, καὶ καταδικωμένος ὑπ' αὐτῆς, κατέφυγεν εἰς Τεργέστην, ἐνθα τυχὼν πλοῖον τοῦ Ἀναγνώστου Μακρῆ Γαλαξιδιώτου, μέγα παρὰ τῷ Ἀλῇ πασᾷ ἰσχύοντος καὶ διοικούντος τὴν ναυτικὴν τοῦ σατράπου μοῖραν, ἐπέβη εἰς αὐτὸ, καὶ διαλαθὼν τοιοῦτοτρόπως τὰς αὐστριακὰς ἀρχάς, κατέφυγεν εἰς Πάτρας. Κατὰ τὸν πλοῦν, ἐξαπατήσας τὸν ἀπλοῖκον Μακρῆν περὶ τῶν ἀνακαλύψεων αὐτοῦ, τὸν ἐπεισεν ὅτι ἦτο κάτοχος μυστηρίων, δι' ὧν ἐδύνατο ἐκ λίθων νὰ κατασκευάζῃ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, καὶ διὰ βεβήτου τινος νὰ παρέχῃ τὴν ἀθανασίαν.

Ἐπανελθὼν ὁ Μακρῆς παρὰ τῷ Ἀλῇ πασᾷ δὲν